

K vymezení pojmu veřejné prospěšnosti

Milena Černá

Předsedkyně EAPN ČR

Ředitelka Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové

Občanská společnost

Vytváří se v prostoru

- Mezi státem a jeho institucemi
- Mezi trhem a společnostmi generujícími zisk
- Mezi jednotlivými občany a skupinami občanů
- Mezi jednotlivými občany, rodinami a společnostmi

Občanský sektor je spontánní

- ... a vždy dílčí sebe-organizace individualizované společnosti okolo veřejných zájmů (Sokol 2002)
- ... tvořen neziskovými organizacemi, které jsou formou dobrovolného sdružování občanů sdílejících společné hodnoty a ochotných spolupracovat na společném díle (Potůček 1997)

Dobrovolnické organizace jsou

- neziskové
- nezávislé
- řízeny nestranným způsobem
- aktivní na veřejné scéně
- Přispívají k obecnému dobru

Podle zprávy Evropské komise z roku 1995

Cíl dobrovolnických organizací

Ne zisk, ale užitek

- Činnosti: vzájemná pomoc, svépomoc, informace, spolupráce
- Výkon služeb: sociálních, zdravotních, poradenských, informačních, kulturních
- Obhajování zájmů: ovlivňování politického nebo veřejného mínění

Úloha občanského sektoru

- V ekonomické sféře: nové pohledy a přístupy, mobilizace lidských zdrojů, poskytování služeb
- V politické sféře: předávání potřeb občanů, umožnění jejich aktivní účasti na rozhodovacích procesech
- V sociální a kulturní sféře: kulturní vzorce/modely pro socializaci

Legislativní rámec v ČR

- Občanský zákoník, obchodní zákoník, daňové zákony, zákony upravující jednotlivé typy NNO
- ČSÚ zahrnuje NNO pod pojem „neziskové organizace sloužící domácnostem“ a řadí k nim jak NNO, tak školy, zdravotnická zařízení, svazy, spolky, společnosti, politické strany a hnutí, profesní komory a zájmová sdružení právnických osob

NNO v užším slova smyslu

- Občanská sdružení
- Nadace a nadační fondy
- Obecně prospěšné společnosti
- Účelová zařízení církví (církevní právnické osoby)

Ve shodě s Radou vlády pro nestátní neziskové organizace

Oborové, všeoborové a střešní organizace

- Snaha o zvýšení působnosti NNO:
 - Střešní organizace – mají organizační strukturu na úrovni lokální, regionální a celostátní – například NRZP, Asociace NNO a další
 - Sítě – vytvářejí se spontánně na základě společného zájmu: SKOK, EAPN ČR a další

Vzájemně a veřejně prospěšné organizace

- **Vzájemná prospěšnost** – organizaci tvoří osoby se shodným zájmem a vzájemně se podporující (chovatelské organizace, profesní komory, klubové činnosti aj.)
- **Veřejná prospěšnost** – organizaci tvoří osoby usilující o uskutečňování obecného blaha

Veřejná prospěšnost

- V ČR není definice ustálena
- zmínka v zákoně o nadacích a nadačních fondech z roku 1997: ...jsou zřizovány pro dosahování obecně prospěšných cílů. Obecně prospěšné cíle jsou zejména rozvoj duchovních hodnot, lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, památek a tradic, rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu

Vzájemná prospěšnost

- ❑ Vzájemně prospěšné organizace tvoří občané se společnými zájmy: rybáři, filatelisté, chovatelé psů...
- ❑ Vzájemně prospěšné organizace se mohou transformovat ve veřejně prospěšné...
- ❑ Hranice u některých vzájemně prospěšných a veřejně prospěšných organizací je neostrá: např. vzájemná podpora občanů se zdravotním postižením nebo některými typy onemocnění; ty mohou naplňovat i hledisko veřejné prospěšnosti

Veřejná prospěšnost ve Velké Británii

- ❑ Podle Charities Act 2006 musí organizace prokázat prospěch v jednom nebo více ohledech; musí být jasné, v čem tento prospěch spočívá
- ❑ Prospěch musí být adresován veřejnosti nebo části veřejnosti, z prospěchu nesmějí být vyloučeni lidé žijící v chudobě a jakýkoli soukromý prospěch musí být prokazatelně vedlejší povahy
- ❑ Veřejnou prospěšnost posuzuje a uděluje Charities Commission

Definice veřejné prospěšnosti v ČR

- Aktivita, z níž mají užitek a prospěch občané dané komunity nebo regionu či státu, činnost, která je v souladu s veřejným zájmem, přičemž hledisko výnosnosti je druhořadé

Podle Dohnalové a Maliny, Slovník antropologie občanské společnosti, 2006

Definice veřejného prospěchu podle SKOK, o.s.

- Rozhodnou-li se lidé pro veřejný prospěch a prostředky, které získají, rozdělí třetím osobám, jde o veřejnou prospěšnost
- Poměr mezi příspěvkem třetím osobám a vlastní spotřebou může být nejvýše 90:10 (německá Caritas: 93:7, náš zákon o veřejných sbírkách určuje poměr 95:5)

Z rozpravy k přípravě textu zákona o veřejně prospěšných organizacích 2008

Sociální služby v obecném zájmu

- Služby sociální asistence
- Služby zaměstnanosti
- Vzdělávání k podpoře zaměstnanosti
- Služby k podpoře sociálního bydlení
- Péče o děti
- Služby dlouhodobé péče

Zpráva EK o sociálních službách v obecném zájmu 2008

Sociálně ekonomické výzvy EU

- ❑ Modernizace sociálních služeb: větší podíl starší generace, změny v postavení mužů a žen, sociální integrace, změny pracovního trhu
- ❑ Hospodárnost a efektivita: nástroje k měření efektivity, posílení pozice uživatelů služeb, integrace služeb, decentralizace

Závěr

- ❑ Různé státy vnímají veřejnou prospěšnost různě
- ❑ Některé zahrnují pod pojem veřejné prospěšnosti i stát a jeho instituce
- ❑ Jiné přesně specifikují, které oblasti činnosti pod pojem veřejné prospěšnosti spadají
- ❑ V EU je trend umožnit různým právnickým osobám přístup k veřejným financím s tím, že se prokáží jako organizace veřejně prospěšné
- ❑ Je otázkou, zda je prostředí v ČR připravené na tak radikální změnu, jakou je zrušení současných regulí, doposud striktně oddělujících organizace pro-profit a non pro-profit

Děkuji za pozornost

cerna@vdv.cz

www.vdv.cz